

Examen VMBO-GL en TL

2014

tijdvak 1
maandag 19 mei
9.00 - 11.00 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 47 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Staatsinrichting van Nederland

- 1p 1 In 1848 werd de grondwet van Nederland gewijzigd. Koning Willem II wilde eigenlijk niets van deze wijziging weten. Toch stemde hij in met de grondwetswijziging, omdat hij bang was zijn macht te verliezen. Hij was bang geworden door een politieke ontwikkeling die zich in verschillende Europese steden voordeed.
→ Welke politieke ontwikkeling maakte de koning bang?
- 2p 2 De Nederlandse grondwet is in de loop van de tijd verschillende keren gewijzigd. Hieronder staan zes wijzigingen:
- 1 De koning wordt onschendbaar.
 - 2 De koning wordt politiek verantwoordelijk voor de ministers.
 - 3 De regering wordt gecontroleerd door het parlement.
 - 4 De Tweede Kamer wordt indirect gekozen.
 - 5 Het recht op bewoonbaarheid van het land wordt ingevoerd.
 - 6 Het recht van vereniging en vergadering wordt ingevoerd.
- Welke **drie** wijzigingen zijn in de **Grondwet van 1848** opgenomen? Schrijf alleen de nummers op.
- 1p 3 In de Grondwet van 1848 werd het censuskiesrecht ingevoerd.
→ Noem een argument dat in 1848 gebruikt werd door de voorstanders van het censuskiesrecht.
- 2p 4 Hieronder staan enkele politieke standpunten:
- 1 De Bijbel moet uitgangspunt zijn bij het besturen van het land.
 - 2 De overheid moet zorgen voor orde en veiligheid.
 - 3 Een getrouwde vrouw moet zo veel mogelijk buitenshuis werken.
 - 4 Het bijzonder onderwijs moet door de overheid worden betaald.
 - 5 Individualisme en vrijheid moeten de belangrijkste uitgangspunten zijn.
- Welke **twee** standpunten passen bij het **liberalisme** rond 1900.

- 1p 5 Iemand beweert dat arbeiders het rond 1900 veel slechter hadden dan tegenwoordig.
In welke uitspraak staan argumenten die deze bewering ondersteunen?
Arbeiders hadden het **rond 1900** veel slechter, omdat
- A de meeste arbeiders geen kiesrecht hadden en er nauwelijks sociale wetten waren.
 - B er nauwelijks sociale wetten waren en er niet één politieke partij was die voor arbeiders opkwam.
 - C er niet één politieke partij was die voor arbeiders opkwam en kinderarbeid in fabrieken was toegestaan.
 - D kinderarbeid in fabrieken was toegestaan en de meeste arbeiders geen kiesrecht hadden.

Gebruik bron 1.

- 2p 6 De tekenaar laat kritiek zien op de houding van de katholieke kerk rond 1900.
→ Leg uit, met behulp van een onderdeel uit de bron, welke kritiek de tekenaar laat zien op de houding van de kerk.
- Doe het zo:*
De kritiek is: ... (noem kritiek).
Dat blijkt uit: ... (noem onderdeel van de bron).

- 1p 7 Een bewering:
De schoolstrijd en de strijd voor algemeen kiesrecht waren belangrijke oorzaken van de verzuiling in Nederland.
→ Noem een argument dat deze bewering ondersteunt.

Gebruik bron 2.

- 1p 8 Is dit lied **vóór** of **na** 1917 geschreven? Verklaar je antwoord.
Doe het zo:
Het lied is ... (kies uit: vóór/na) 1917 geschreven, omdat ... (geef een verklaring).

Gebruik bron 3.

- 1p 9 In de nieuwe Grondwet van 1917 werd het stelsel van evenredige vertegenwoordiging opgenomen.
Waarom kijken de leiders van politieke groeperingen gespannen toe hoe de pudding uit de vorm glijdt?
De leiders kijken gespannen toe, omdat het onduidelijk is
- A of veel mannen gebruikgemaakt hebben van het censuskiesrecht.
 - B of veel vrouwen meegedaan hebben aan de verkiezingen.
 - C welk effect de grondwetswijziging zal hebben op de uitslag van de directe verkiezing van de Eerste Kamer.
 - D welk effect de grondwetswijziging zal hebben op de uitslag van de directe verkiezing van de Tweede Kamer.

Gebruik bron 4.

- 1p 10 Het echtpaar op de foto is verplicht een herkenningsteken te dragen. Tegenwoordig zou dat ondenkbaar zijn, omdat het in strijd is met een grondrecht uit de Nederlandse grondwet.
→ Welk grondrecht wordt bedoeld?
- 2p 11 Nederland wordt een democratische rechtsstaat genoemd. Belangrijke begrippen daarbij zijn: **overheid**, **constitutie** en **parlement**.
→ Beschrijf wat een democratische rechtsstaat is. Gebruik daarbij de drie bovenstaande begrippen in een juiste onderlinge samenhang.
Doe het zo:
In een democratische rechtsstaat ...
- 1p 12 De Eerste Kamer heeft een wetsvoorstel aangenomen. Wat moet er vervolgens gebeuren voordat het wetsvoorstel een wet wordt?
- A De meerderheid van de Tweede Kamer moet akkoord gaan, waarna de ministerraad een handtekening onder de wet zet.
 - B De ministerraad en de fractievoorzitters moeten akkoord gaan, waarna het staatshoofd een handtekening onder de wet zet.
 - C De verantwoordelijke minister(s) en het staatshoofd moeten hun handtekening onder de wet zetten, waarna de wet in het Staatsblad wordt gepubliceerd.
 - D De voorzitter van de Tweede Kamer en het staatshoofd moeten hun handtekeningen onder de wet zetten, waarna de wet in het Staatsblad wordt gepubliceerd.
- 1p 13 Welke bewering over de Nederlandse rechtspraak is juist?
- A De officier van justitie bepaalt de hoogte van de straf.
 - B De officier van justitie vertegenwoordigt de verdachte in een rechtszaak.
 - C Rechters kunnen niet ontslagen worden door een minister.
 - D Rechters moeten jaarlijks verslag uitbrengen aan de Tweede Kamer.

Staatsinrichting van Nederland

bron 1

Een politieke tekening (rond 1900), met als titel:

De bisschop van de katholieke kerk: "Schreeuw niet zo hard! De mensen zouden denken dat je ontevreden was."

Toelichting

Een bisschop is een leider van de katholieke kerk.

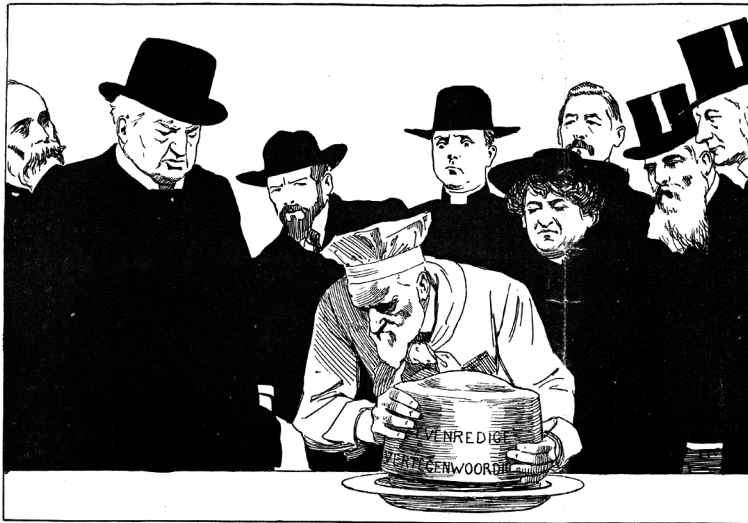
bron 2

Dit lied is geschreven naar aanleiding van een belangrijke politieke gebeurtenis:

Eindelijk is het er van gekomen,
Holland kreeg een blij bericht,
Het is niet langer meer een sprookje,
Het is geen fantasieverhaal:
De eerste vrouw zit in de Kamer
Van de Staten-Generaal.

bron 3

Een politieke prent uit 1918 naar aanleiding van de invoering van het nieuwe kiesstelsel. De titel is 'Hoe zal de pudding uitvallen?'

Hoe zal de Pudding uitvallen?

Toelichting

De afgebeelde personen zijn leiders van verschillende politieke groeperingen. Op de puddingvorm staat de tekst: 'evenredige vertegenwoordiging'.

bron 4

Een foto uit de tijd van de Duitse bezetting van Nederland (1942):

Historisch overzicht vanaf 1900

Gebruik bron 5.

- 1p 14 De schrijver van de bron noemt een probleem. Hij geeft aan ook een oplossing voor dit probleem te hebben.
→ Geef aan welke oplossing deze zionist bedoelt.

Gebruik bron 6.

- 1p 15 Welke bewering over de foto is juist?
- A De foto is genomen in 1914, omdat in het begin van de oorlog veel mensen uit enthousiasme in dienst wilden.
 - B De foto is genomen in 1914, omdat iedereen nodig was voor de verdediging na de Duitse invasie van Engeland.
 - C De foto is genomen in 1918, omdat aan het einde van de oorlog veel mensen de aanstaande overwinning wilden meemaken.
 - D De foto is genomen in 1918, omdat Groot-Brittannië na de Franse nederlaag er alleen voor kwam te staan.
- 1p 16 In 1915 werd een internationaal congres van vrouwen gehouden. Dit congres had oorspronkelijk in Duitsland plaats moeten vinden, maar was verplaatst naar Nederland.
→ Noem de historische reden waarom het congres was verplaatst van Duitsland naar Nederland.

Gebruik bron 7.

- 2p 17 Hieronder staan vijf begrippen die te maken hebben met Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog:
- a de Pacificatie
 - b distributie
 - c mobilisatie
 - d nationalisme
 - e vluchtelingen
- Geef voor elke afbeelding uit de bron aan welk begrip daarbij hoort.
Let op! Er blijven twee begrippen over.

Doe het zo:

Bij afbeelding 1 hoort begrip ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met afbeelding 3)

Gebruik bron 8.

- 1p 18 Zet de vier onderdelen uit de bron in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
- Doe het zo:*
Eerst onderdeel ..., dan ..., vervolgens ..., en ten slotte ... (vul alleen nummers in).

- 2p 19 In de Vrede van Versailles werd Duitsland volgens veel Duitsers te zwaar gestraft. Duitsland moest bijvoorbeeld grote herstelbetalingen doen aan Frankrijk.
- Noem, naast de herstelbetalingen, nog **twee** maatregelen uit de Vrede van Versailles die veel Duitsers als een te zware straf hebben ervaren.

Gebruik bron 9.

- 1p 20 Wat was een oorzaak van de ontwikkeling die te zien is in de bron?
- A de afschaffing van de parlementaire democratie in Duitsland
 - B de bepalingen van het Verdrag van Versailles
 - C de beurskrach op Wallstreet in de Verenigde Staten
 - D de oprichting van de Republiek van Weimar

- 2p 21 Hieronder staan zes standpunten:

- 1 Alle privébezit moet genationaliseerd worden.
- 2 Het jodendom is de oorzaak van alle problemen in de wereld.
- 3 Het persoonlijke belang is belangrijker dan het groepsbelang.
- 4 Onze leider zorgt voor een krachtig staatsbestuur.
- 5 Onze standpunten zijn gebaseerd op de ideeën van Hitler.
- 6 Parlementaire democratie met een meerpartijensysteem is slecht voor het land.

De NSB is in 1931 opgericht. Het eerste partijprogramma van de NSB was veel meer gericht op het Italiaanse fascisme dan op het Duitse nationaal-socialisme.

→ Welke **twee** standpunten zijn in 1931 door de NSB overgenomen van het Italiaanse fascisme? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 10.

- 1p 22 Op de poster is het gezicht van een politicus doorgekrast in opdracht van Stalin.
- Geef een politieke verklaring voor dit doorkrassen.

Gebruik nogmaals bron 10.

- 2p 23 Een bewering:
De afbeelding is strijdig met een ideaal van het communisme.
→ Leg, met een onderdeel van de afbeelding, uit dat deze bewering juist is.

Doe het zo:

De afbeelding is strijdig met ... (noem een ideaal van het communisme).
Dat is te zien aan ...

Gebruik bron 11.

- 1p 24 De tekenaar maakte deze politieke tekening naar aanleiding van de Duitse inval in Nederland in mei 1940.
- Welke gebeurtenis wordt bedoeld met de titel 'Misgegrepen'?

Gebruik bron 12.

- 1p 25 Geef een reden waarom deze poster past bij het begrip indoctrinatie.
Doe het zo:
Deze poster past bij indoctrinatie, omdat ... (geef een reden).

- 1p **26** In april 1941 werd het persoonsbewijs ingevoerd. Iedere Nederlander van 14 jaar en ouder moest dit voortaan bij zich hebben. Waarom voerden de Duitsers het persoonsbewijs in? De Duitsers voerden het persoonsbewijs in
- A om de gelijkschakeling te kunnen uitvoeren.
 - B om de tewerkstelling te kunnen organiseren.
 - C om een vrijwilligersleger te kunnen samenstellen.
 - D om verkiezingen te kunnen organiseren.
- 1p **27** Welke beschrijving past bij kamp Westerbork?
- A Dit kamp was oorspronkelijk gebouwd als vernietigingskamp. Van hieruit werden Joden naar Auschwitz gedeporteerd.
 - B Dit kamp was oorspronkelijk bedoeld als een opvangkamp. In de oorlog werden vanuit dit kamp ruim honderdduizend Joden naar het oosten van Europa gedeporteerd.
 - C Dit kamp was oorspronkelijk bedoeld voor Joodse vrouwen en kinderen. Joodse mannen werden direct doorgestuurd naar werkkampen in het oosten van Europa.
 - D Dit kamp werd oorspronkelijk gebruikt om de Joden op te sluiten die bij de eerste razzia in Amsterdam werden opgepakt. Deze Joden zijn allemaal in dit kamp overleden.
- 1p **28** De Indonesische bevolking werd tijdens de oorlog slecht behandeld door de Japanners. Toch was Soekarno de Japanners dankbaar.
- Geef een politieke verklaring voor die dankbare houding van Soekarno.
- 1p **29** Op 27 december 1949 ondertekende de Nederlandse regering de soevereiniteitsoverdracht. Veel Indonesiërs vonden dat Indonesië al langer een soevereine staat wás. Ter verdediging van hun mening verwezen zij naar een bepaalde gebeurtenis uit het verleden.
- Naar welke gebeurtenis verwezen deze Indonesiërs?

Gebruik bron 13.

2p 30 Een overzicht van de Tweede Wereldoorlog in afbeeldingen:

In het bovenstaande overzicht zijn al drie afbeeldingen in de juiste tijdvolgorde geplaatst. De andere vijf afbeeldingen **uit de bron** moeten nog in de vakken a, b of c worden geplaatst.

→ Geef per afbeelding aan in welk vak deze geplaatst moet worden.

Let op! Een letter (a, b of c) kan meerdere keren gebruikt worden.

Doe het zo:

Afbeelding 1 hoort in vak ... (kies uit: a, b of c).

(enzovoort tot en met afbeelding 5)

2p 31 In 2002 verscheen in Duitsland een boek over de geallieerde bombardementen op steden in Duitsland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Die kostten aan bijna 500.000 Duitsers het leven, waaronder meer dan 70.000 kinderen jonger dan 14 jaar. Ook werd er kostbaar Duits cultureel erfgoed vernietigd. In Duitsland ontstond discussie over dit boek. Sommige mensen waren blij met de aandacht voor het onderwerp van het boek, andere mensen waren helemaal niet blij met deze aandacht.

→ Geef per reactie een bijpassend argument.

Doe het zo:

Sommige mensen waren blij, omdat: ... (geef argument).

Sommige mensen waren niet blij, omdat: ... (geef argument).

Gebruik bron 14.

2p 32 Deze toespraak van de Amerikaanse president vormde de basis van de nieuwe buitenlandse politiek van de Verenigde Staten.

→ Tegen welke **ideologie** was deze nieuwe buitenlandse politiek gericht?

→ Geef een voorbeeld van een **politiek besluit** van de Verenigde Staten dat een gevolg is van deze nieuwe buitenlandse politiek.

Doe het zo:

Deze nieuwe buitenlandse politiek was gericht tegen ... (noem ideologie).

Een voorbeeld van een politiek besluit is ... (noem besluit).

Gebruik bron 15.

- 1p 33 Van welk begrip wordt in de bron een omschrijving gegeven?
- A collaboratie
 - B collectivisatie
 - C nationalisme
 - D totalitair

Gebruik bron 16.

- 1p 34 Over welke organisatie gaat het in de tekst?
- A EEG
 - B EGKS
 - C EU
 - D NAVO

- 1p 35 Welke combinatie van gebeurtenis, Amerikaanse leider en Russische leider is juist?

	gebeurtenis	Amerikaanse leider	Russische leider
A	de blokkade van Berlijn	Reagan	Stalin
B	de bouw van de Berlijnse Muur	Kennedy	Chroesjtsjov
C	de Cubacrisis	Reagan	Stalin
D	de val van de Berlijnse Muur	Kennedy	Chroesjtsjov

Gebruik bron 17.

- 2p 36 In 1973 brak er oorlog uit tussen Israël en een aantal Arabische landen. De Verenigde Naties verzochten de strijdende partijen de strijd onmiddellijk te staken. De tekenaar laat kritiek zien op de rol van de Verenigde Naties tijdens deze oorlog.
- Leg uit, met behulp van de bron, welke kritiek de tekenaar laat zien op de rol van de Verenigde Naties.

Doe het zo:

De kritiek die de tekenaar laat zien is: ... (noem kritiek).

Dat doet hij door: ... (gebruik de bron).

Gebruik bron 18.

- 2p 37 De Nederlandse regering nam tijdens het conflict in het Midden-Oosten in 1973 een bepaald standpunt in. Enkele Arabische landen reageerden daarop met een maatregel. De Nederlandse regering nam toen een besluit waarvan het gevolg in de bron te zien is.
- Geef aan welk **standpunt** de Nederlandse regering innam in dit conflict.
- Geef ook aan met welke **maatregel** enkele Arabische landen reageerden op dat standpunt.

Doe het zo:

Nederlands standpunt in dit conflict: ...

maatregel van enkele Arabische landen: ...

Gebruik bron 19.

- 1p 38 Welke bewering naar aanleiding van de bron is juist?
De tekenaar laat kritiek zien op de politiek van
- A de Palestijnen, omdat de tekenaar het Palestijnse leger de schuld geeft van de verwoestingen die ze zelf hebben aangericht.
 - B de Palestijnen, omdat zij Israël de schuld geven van het schieten op kinderen, terwijl zij zelf kinderen gebruiken als menselijk schild.
 - C Israël, omdat de tekenaar het Israëlische leger de schuld geeft van de verwoestingen die ze zelf hebben aangericht.
 - D Israël, omdat het de Palestijnen de schuld geeft van het schieten op kinderen, terwijl het zelf kinderen gebruikt als menselijk schild.

- 2p 39 Een bewering:
De glasnost van Gorbatsjov heeft bijgedragen aan het uiteenvallen van de Sovjet-Unie.
→ Geef een historische verklaring waaruit blijkt dat de bewering juist is.
Gebruik daarbij de volgende drie begrippen in een juiste samenhang:
vrijheid van meningsuiting, communistische partij en nationalisme.

Gebruik bron 20.

- 1p 40 Zet de vier onderdelen van de bron in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst onderdeel ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

- 2p 41 Een bewering:
De aanwezigheid van kernwapens zorgde voor meer veiligheid in West-Europa in de periode 1945-1990.
→ Noem een argument **vóór** deze bewering.
→ Noem ook een argument **tegen** deze bewering.
Doe het zo:
argument vóór: ...
argument tegen: ...

Gebruik bron 21.

- 1p 42 In de bron is een ontwikkeling te zien die past bij een begrip.
Bij welk begrip past die ontwikkeling?
- A multiculturele samenleving
 - B poldermodel
 - C secularisatie
 - D verzuiling

Gebruik bron 22.

- 3p 43 De boeken moeten op de juiste plaats in de tijdbalk gezet worden. De nummering staat op de zijkant van de boeken.
→ Geef per boek aan op welke plaats het moet staan. **Let op!** Er mogen meerdere boeken op één plaats staan.

a	b	c	d
1900-1925	1926-1945	1946-1980	1981-2000

Doe het zo:

Boek 1 hoort op plaats ... (vul letter in).
(enzovoort tot en met boek 7)

Gebruik bron 23.

- 1p 44 Welk jaartal hoort bij deze kaart?
A 1900
B 1930
C 1960
D 1990
- 1p 45 In 2002 is een wet aangenomen in de Europese Unie die als doel heeft dat binnen de Europese Unie voedsel voor mens en dier veilig is om te eten. Landen hadden dit zelf, per land, kunnen regelen, maar ze hebben gekozen voor Europese wetgeving in plaats van nationale wetgeving.
→ Geef een reden waarom landen in verband met de voedselveiligheid hebben gekozen voor **Europese** wetgeving.
- 1p 46 Iemand beweert dat de Europese Unie niet democratisch is. Welk argument past bij deze bewering?
A Het Europees parlement stemt over een wetsvoorstel, maar de Europese Commissie beslist uiteindelijk.
B Het Europees parlement stemt over een wetsvoorstel, maar de Raad van Ministers beslist uiteindelijk.
C Het Europees parlement stemt over een wetsvoorstel, maar de leden worden benoemd door de Europese Commissie.
D Het Europees parlement stemt over een wetsvoorstel, maar de leden worden niet rechtstreeks gekozen.
- 1p 47 In 2012 kreeg de Europese Unie de Nobelprijs voor de Vrede.
→ Noem een argument om de Europese Unie de Nobelprijs voor de Vrede toe te kennen.

Historisch overzicht vanaf 1900

bron 5

Tekst uit een boek geschreven door een zionist (1896):

Het Joodse vraagstuk bestaat nog steeds. Het zou dwaas zijn om dat te ontkennen. Wij gaan altijd naar die plaatsen waar wij als Joden niet vervolgd worden. Maar vervolgens ontstaat er door onze aanwezigheid weer vervolging. Dit is het geval in elk land waar wij naar toe gaan en dat zal ook altijd zo blijven. De oplossing van het Joodse vraagstuk moet een politieke basis hebben en die zal ik beschrijven in dit boek.

bron 6

Inschrijvingen voor het Britse leger:

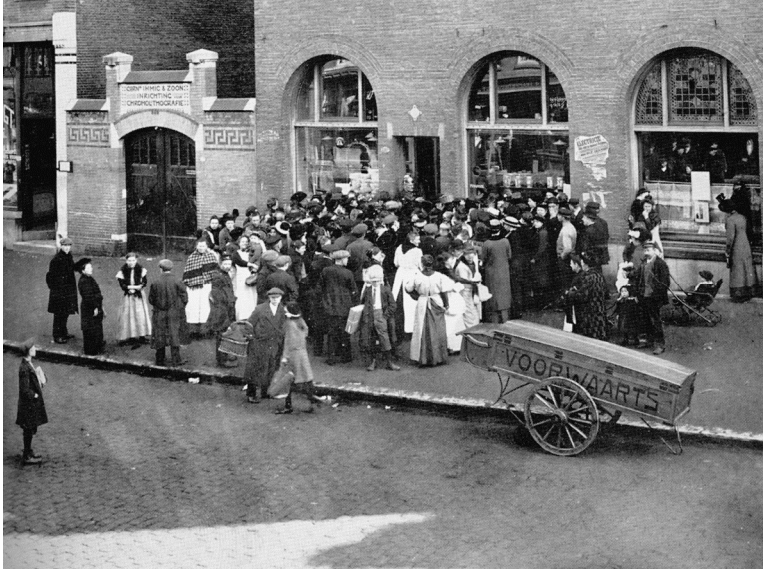

bron 7

Hieronder en op de volgende pagina staan drie afbeeldingen die te maken hebben met Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog.

afbeelding 1

Mensen in de rij voor een winkel (1915):

afbeelding 2

Belgen in Harderwijk (1915):

afbeelding 3

Soldaten tijdens een oefening in de buurt van Amsterdam (1916):

bron 8

Hieronder en op de volgende pagina staan vier onderdelen. Deze gaan over gebeurtenissen uit de periode 1900-1920.

onderdeel 1

Een tekst van een liedje:

Hij schiet vanaf twee meter
Frans Ferdinand zakt in elkaar
En tracht zijn vrouw te troosten
Het is niets, het is niets
Het is niets, het is niets
En veegt het bloed weg
Uit zijn mondhoek

onderdeel 2

Regeringsleiders komen aan in Versailles om over vrede te onderhandelen:

onderdeel 3

Een foto van de ondertekening van de wapenstilstand tussen Duitsland en Rusland:

onderdeel 4

Een tekst uit een documentaire:

In Compiègne zou de wapenstilstand worden gesloten. De Duitse militaire top stuurde er een staatssecretaris naar toe. Volgens de overlevering heeft hij aan het begin van de bijeenkomst bij de Franse maarschalk geïnformeerd naar voorstellen voor een wapenstilstand. De maarschalk moet hem toen op botte toon geantwoord hebben: "Voorstellen? Ik heb geen enkel voorstel. Ik heb slechts een dictaat in mijn tas, dat Duitsland moet slikken."

bron 9

Duitse postzegels, nodig voor het versturen van een brief:

op 10 oktober 1923:

500 duizend Duitse mark¹⁾

op 30 oktober 1923:

100 miljoen Duitse mark¹⁾

op 22 november 1923:

50 miljard Duitse mark¹⁾

noot 1 De Duitse mark was de Duitse munt vóór de invoering van de euro.

bron 10

Afbeelding van de regering van de Sovjet-Unie (1935):

bron 11

Een politieke tekening, met als titel 'Misgegrepen' (1940):

bron 12

Een propagandaposter uit Duitsland (1941):

Vertaling

Bovenaan staat: "de jeugd dient de Führer".

Onderaan staat: "alle tienjarigen bij de Hitlerjugend".

bron 13

Hieronder en op de volgende pagina's staan vijf afbeeldingen die gemaakt zijn in de Tweede Wereldoorlog.

afbeelding 1

Pearl Harbor wordt aangevallen:

afbeelding 2

Japan capituleert:

afbeelding 3

Overwinningssparade in Warschau:

afbeelding 4

Buitgemaakte Duitse tanks na de slag bij Stalingrad:

afbeelding 5

Russische soldaten op het Duitse parlamentsgebouw:

bron 14

Een toespraak van een Amerikaanse president over een nieuwe buitenlandse politiek (1947):

"De Verenigde Staten steunen vanaf nu alle vrije volken die niet onderdrukt willen worden door gewapende minderheden. Dat geldt ook voor volken die zich verzetten tegen aanvallen van buitenaf. Wij moeten vrije volken helpen om op hun eigen manier hun eigen lot te bepalen."

bron 15

Een journalist over de communistische maatschappij (1950):

Wat zich in de communistische maatschappij afspeelde, was geen machtsovername van de staat, maar van de individuele mens. Alles in het leven werd aan het communisme onderworpen: de school, het gezin, maar ook de godsdienst en de kerk, het geweten, de filosofie, de wetenschap en de kunst.

bron 16

Een tekst over Europese samenwerking:

De zware industrie had tijdens de Tweede Wereldoorlog grote hoeveelheden wapens geproduceerd. Het leek de West-Europese landen in 1951 daarom verstandig om de controle over de zware industrie in handen te geven van een nieuw op te richten organisatie. Daarmee zou het wantrouwen tussen de voormalige vijanden Duitsland en Frankrijk kunnen verdwijnen. Zo hoopte men een herhaling van de Eerste en Tweede Wereldoorlog te kunnen voorkomen.

bron 17

Een politieke tekening over de Verenigde Naties (1973):

Toelichting

UNO = United Nations Organization (= de Verenigde Naties)

bron 18

Autoloze zondag in Nederland (1973):

bron 19

Spotprent over de situatie in het Midden-Oosten (rond 1980):

"HELP - THEY'RE SHOOTING AT CHILDREN!"

Toelichting

Onderaan staat (vertaling): "Help - zij schieten op kinderen!"

Op de zakdoek staat: 'Arafat'.

bron 20

Hieronder staan vier ooggetuigenverslagen van gebeurtenissen in Berlijn, uit de periode 1945-1990.

onderdeel 1

Honderden mensen, uit Oost en West, klimmen op de Muur. Ze omhelzen elkaar, dansen, geven elkaar bloemen, drinken wijn en helpen weer volgende 'veroveraars' omhoog.

onderdeel 2

Mannen van de Oost-Duitse spoorwegpolitie schuiven stalen balken voor de hekken van de ondergrondse. Het IJzeren Gordijn is nu echt helemaal gesloten.

onderdeel 3

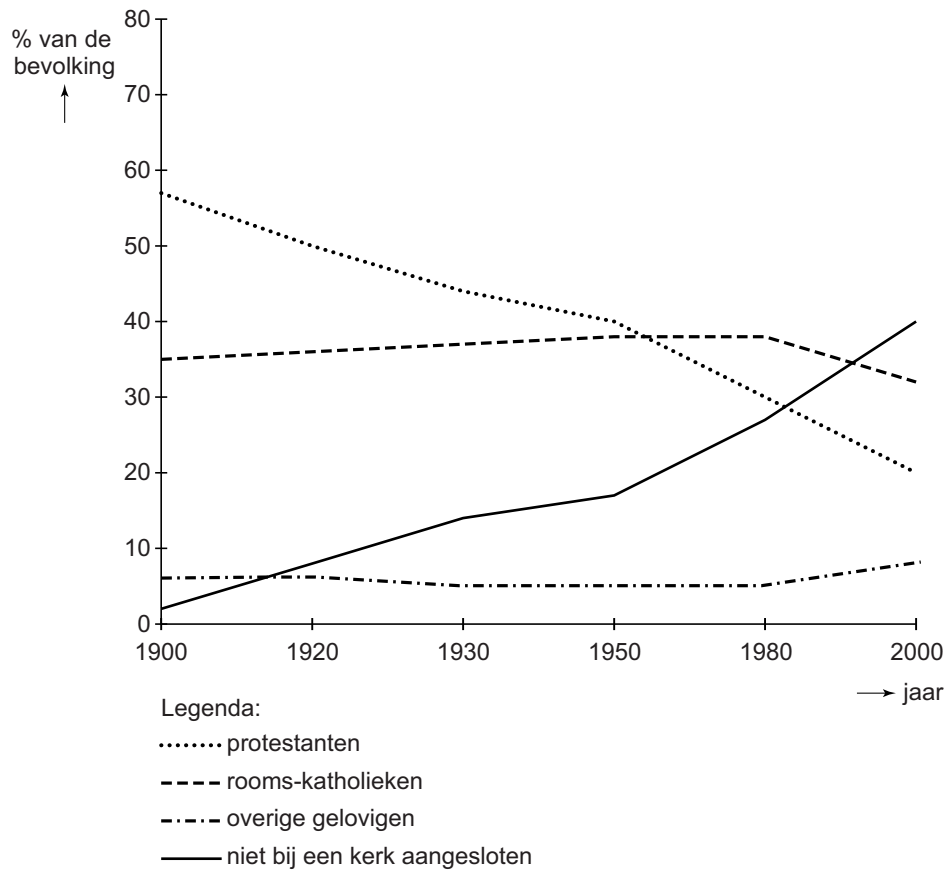
En weer landt er een vliegtuig op één van de Berlijnse vliegvelden. Elke 63 seconden landt er een vliegtuig! En dat allemaal om de bevolking van onze stad van de hoognodige spulletjes te voorzien.

onderdeel 4

Veel mensen dragen een witte armband als teken van overgave of een rode als een groet aan het Rode Leger. Er zijn ook heel voorzichtige mensen: die hebben zowel een witte als een rode armband omgedaan.

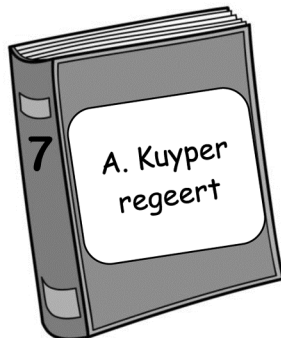
bron 21

Een grafiek over het lidmaatschap van kerkgenootschappen in Nederland (1900-2000):

bron 22

Zeven boeken over personen uit de Nederlandse geschiedenis (1900-2000):

bron 23

Een kaart van Europa:

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.